
Kyrkomötet Organisationsutskottets betänkande 2014:9

Valfri församling

Sammanfattning

Detta betänkande behandlar en motion i vilken det föreslås att kyrkostyrelsen ska få i uppdrag att utreda hur man kan skapa ökade möjligheter för kyrkotillhöriga att kunna välja att tillhöra en annan församling eller ett annat pastorat än den församling eller det pastorat som de är bosatta inom. Utskottet menar att de argument som tidigare förts fram som skäl för avslag på motioner i denna fråga alltjämt gör sig gällande. Det handlar inte minst om Svenska kyrkans identitet som öppen folkkyrka med rikstäckande verksamhet. Utskottet föreslår att motionen avslås.

Till betänkandet finns en reservation, ett särskilt yttrande och en särskild mening.

Utskottets förslag till kyrkomötesbeslut

Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:106.

Motionens förslag

Motion 2014:106 av Anna Ekström m.fl., Gör det möjligt att välja församlings-tillhörighet

Kyrkomötet beslutar att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur man kan skapa ökade möjligheter för kyrkotillhöriga att kunna välja att tillhöra en annan församling eller ett annat pastorat än den församling eller det pastorat som de är bosatta inom.

Bakgrund

Församlingstillhörighet m.m.

I 4 § första stycket i lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan finns bestämmelser om församlingens organisatoriska uppbyggnad. Församlingen är enligt första stycket lokal enhet inom Svenska kyrkan och omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område. Av tredje stycket samma paragraf framgår att det också kan finnas icke-territoriella församlingar.

Att församlingen omfattar de personer som tillhör Svenska kyrkan och är bosatta inom församlingens område innebär att den så kallade territorialprincipen tillämpas. Begreppet bosatt är enligt förarbetena något vidare än begreppet folkbokförd och den närmare innebörden bör regleras inomkyrkligt (prop. 1997/98:116 s. 51).

Den som tillhör Svenska kyrkan ska enligt 35 kap. 1 § i kyrkoordningen tillhöra den församling där han eller hon är folkbokförd utom i vissa fall då man har rätt att tillhöra en icke-territoriell församling.

Den som är folkbokförd i en församling som ingår i ett pastorat kan, enligt 33 kap. 4 § första stycket andra punkten i kyrkoordningen, väljas till förtroende-

uppdrag även i annan församling inom pastoratet, förutsatt att vissa andra kriterier enligt bestämmelsen är uppfyllda.

Av 2 § i lagen om Svenska kyrkan framgår att Svenska kyrkan ska bedriva en rikstäckande verksamhet.

Frågans tidigare behandling

Frågan om en fri eller friare församlingstillhörighet har behandlats av kyrkomötet vid ett flertal tillfällen. Redan 2001 beslutade kyrkomötet att kyrkostyrelsen skulle tillsätta en utredning med uppgift att förutsättningslöst analysera och klargöra problemen och redovisa konsekvenserna av ett system med friare församlingstillhörighet. Uppdraget resulterade i utredningsbetänkandet *Rörlig församlingstillhörighet* (SKU 2004:1). I denna utredning resonerades kring ett antal möjliga modeller, från en fullständigt fri till en friare församlingstillhörighet. Det konstaterades att vissa av modellerna med säkerhet inte är förenliga med lagen om Svenska kyrkan och att de i vissa andra fall kunde bedömas som mer eller mindre svår-förenliga med lagens bestämmelser. För en utförlig beskrivning av frågans tidigare behandling i övrigt fram till 2009 hänvisas till Organisationsutskottets betänkande *Församlingstillhörighet* (O 2009:3).

Vid behandlingen av frågor om församlingstillhörighet 2009 yttrade sig Läronämnden och upprepade vad man tidigare uttalat vid ett flertal tillfällen om territorialprincipen, nämligen att den är en grundläggande del av vår kyrkas tradition och självförståelse. Samtidigt menade Läronämnden att vad som konstituerar den territoriella anknytningen kan variera och att samhällsutvecklingen kan framtvinga en omprövning eller komplettering av tidigare synsätt och regelverk. (Ln 2009:8y)

Även under 2010 och 2011 års kyrkomöten behandlades frågor om friare församlingstillhörighet. Motionerna avslogs, i huvudsak med hänvisning till att frågan låg inom ramen för vad den så kallade strukturutredningen hade att behandla. Organisationsutskottet uttalade också att det är viktigt att kyrkan står fast vid den uppgörelse som träffades med staten vid relationsförändringen kyrka/stat och att bestämmelserna i lagen om Svenska kyrkan var en del av denna uppgörelse. (O 2011:8)

I strukturutredningens betänkande *Närhet och samverkan* (SKU 2011:2) konstaterades att frågan om att kunna ha uppdrag som förtroendevald i en annan församling än den i vilken man är bosatt, är en av de centrala frågorna i diskussionerna gällande friare församlingstillhörighet. Denna uppfattning underströks av Organisationsutskottet under kyrkomötet 2011, då utskottet i sitt betänkande *Friare församlingstillhörighet* (O 2011:8) uttalade följande gällande strukturutredningens förslag om utökad valbarhet:

Enligt utskottets uppfattning innebär utredningens förslag att många av de problem som förknippats med den nuvarande ordningen kommer att få sin lösning.

Strukturutredningen framhöll också att det inte finns några restriktioner mot att fira gudstjänst och vara engagerad i församlingsverksamhet i vilken församling som helst. Vidare anfördes att utredningen inte såg några skäl till att ta initiativ till ändringar i lagen om Svenska kyrkan.

Även vid 2013 års kyrkomöte väcktes frågan om friare församlingstillhörighet, genom motion 2013:41. Motionärerna önskade att kyrkomötet skulle uppdra åt kyrkostyrelsen att utfärda tilläggsdirektiv till den så kallade utjämningsutredningen att inom utredningens ram också undersöka möjligheterna till en friare församlingstillhörighet. Kyrkomötet avslog motionen. I betänkandet *Valfri församling* (O 2013:10),

som föregick kyrkomötets beslut, konstaterade organisationsutskottet återigen att det är viktigt att Svenska kyrkan står fast vid den uppgörelse som träffats med staten vid relationsförändringen mellan Svenska kyrkan och staten. Utskottet menade att inget nytt hade framkommit som skulle motivera ett annat ställningstagande och påpekade också att en uppluckring av den nu gällande territorialprincipen skulle riskera att försämra möjligheterna för Svenska kyrkan att bedriva en rikstäckande verksamhet.

Utskottets överväganden

Utskottets förslag: Kyrkomötet beslutar att avslå motion 2014:106.

Utskottet konstaterar inledningsvis att frågan om en fri eller friare församlingstillhörighet har varit en återkommande fråga i kyrkomötet.

Utskottet menar att de argument som tidigare förts fram som skäl för avslag på motioner i denna fråga alltjämt gör sig gällande. Det handlar inte minst om Svenska kyrkans identitet som öppen folkkyrka med rikstäckande verksamhet. Denna identitetsbild, som fastslagits i lagen om Svenska kyrkan, var en del av uppgörelsen med staten vid relationsförändringen och något som utskottet fortsatt vill slå vakt om. Enligt utskottets mening skulle ett tillmötesgående av motionärernas önskemål innebära att steg tas i en riktning mot en uppluckring av territorialprincipen och därmed en försämring av förutsättningarna för bedrivandet av en rikstäckande verksamhet.

Med en valfrihet kring församlingstillhörighet ser utskottet också en risk i att en konkurrenssituation uppstår bland församlingar, något som inte är önskvärt eller i överensstämmelse med kyrkans identitet. Utskottet är även av uppfattningen att frågan om församlingstillhörigheten är av mindre betydelse för många av kyrkans medlemmar. För dessa är medlemskap i Svenska kyrkan som trossamfund viktigt, inte själva församlingstillhörigheten. En valfrihet i frågan om församlingstillhörighet skulle riskera att bli förvirrande för dessa medlemmar.

Mot bakgrund av de argument som lyfts fram ovan anser utskottet att motionen bör avslås.

Uppsala den 25 september 2014

På Organisationsutskottets vägnar

Torgny Larsson, ordförande

Maria Adeteg, sekreterare

Beslutande: Torgny Larsson, ordförande, Louise Callenberg, Claes Block, Aina Andersson, Anton Härder, Per Lindberg, Gustaf Bengtsson, Maj-Lis Aasa, Olle Reichenberg, Kåge Johansson, Tomas Jansson, Birgit Kullingsjö, Bella Aune, Johnny Lilja och Bo Hanson.

Övriga närvarande vid beslutstillfället: Cecilia Clausen, Roberth Krantz, Britt Sandström, Irma Carlsson, Sven Gunnar Persson, Stefan Aro, Britt Kilsäter, Märta Stierna, Michael Kauppi, Karin Forsell, Elsa Christersson och Linda Danung.

Biskop Sven-Bernhard Fast har deltagit i utskottets överläggningar.

Reservation

Svenska kyrkan befinner sig i snabb medlemsminskning. Har vi råd att i detta läge inte ens titta på frågan om medlemskapets villkor? Motion 2014:106 föreslår att detta utreds. Vi föreslår därför kyrkomötet besluta att bifalla denna.

Tomas Jansson, Olle Reichenberg, Kåge Johansson och Johnny Lilja

Särskilt yttrande

Vi anser att territorialprincipen ska ligga till grund för församlingstillhörigheten. Att en enskild helt fritt skulle kunna välja församlingstillhörighet anser vi oförenligt med den principen och därmed främmande för Svenska kyrkan. Det finns dock skäl för att församlingstillhörigheten inte med automatik ska följa folkbokföringen, eftersom det kan finnas andra starka anknytningar.

Vi vill se en utredning om friare församlingstillhörighet för att möjliggöra för en enskild att vara kvar som medlem i en församling där man har sin kyrkliga hemvist och där man kan fortsätta vara delaktig. Situationer när detta kan vara aktuellt är när äldre flyttar till serviceboende, när yngre flyttar tillfälligt i samband med studier eller att man helt enkelt flyttar inom en större stad.

Per Lindberg och Gustaf Bengtsson

Särskild mening

Med anledning av Organisationsutskottets betänkande 2014:9 beträffande motion 2014:106 om möjlighet att välja församling. Jag har respekt för utskottets förslag om avslag på motion 2014:106 eftersom frågan om fri församlingstillhörighet är omfattande. Den rymmer många bottnar och olika hänsyn som bör beaktas och det är inte sagt att en fri församlingstillhörighet skulle vara det optimala för trosamfundet Svenska kyrkan. Däremot finner jag ingen anledning att inte bejaka motionen utan ser gärna att möjligheten till fri församlingstillhörighet utreds, eftersom det kommer att aktualiseras i framtiden.

Stefan Aro